

مقایسه کمی دو گروه از خانواده‌های مسلمان و ارمنی نسبت به کیفیت‌های زیست‌شناختی، ازدواج و خویشاوندی

سید علیرضا هاشمی^۱

چکیده

ازدواج پدیده‌ای اجتماعی، فرهنگی و دینی است که از ساختارهای جامعه تأثیر می‌پذیرد و در طول زمان دچار تغییر و تحول می‌شود. یکی از انواع ازدواج‌ها، ازدواج خویشاوندی است که در کشور ما از دیرباز امری رایج و در دیدگاه مردم از نظر شرعی امری پسندیده تلقی می‌شود. اما پیامدهای زناشویی فAMILI، از نظر سلامت جسمی و روانی فرزندان در دانش پزشکی جهان امروز بسیار روشن و بدیهی است. ازدواج‌های خویشاوندی در وراثت انسان بسیار اهمیت دارند و از آنجا که خویشاوندان نزدیک شانس بیشتری از غیر خویشاوندان برای داشتن ژن‌های مشابه دارند؛ فرزندان حاصل از این نوع ازدواج‌ها، ژن‌های مشابه بیشتری را از فرزندان حاصل از ازدواج غیرخویشاوندی دارا خواهند بود. این نوع ازدواج و معلولیت حاصل از آن، از قبیل انواع اختلال‌های ژنتیکی و اختلال‌های مادرزادی و هزینه‌های کلانی که این وضع بر خانواده و جامعه تحمیل می‌کند، ازدواج‌های خویشاوندی را به عنوان یک مسئله مهم روان‌شناختی، پزشکی و اجتماعی مطرح کرده است.

این بررسی با هدف شناخت کیفیت زیست‌شناختی ازدواج (خویشاوندی یا غیرخویشاوندی) و وضعیت فرزندان حاصل از آن بین دو گروه از اولیاء دانش‌آموزان خانواده‌های مسلمان و ارمنی صورت گرفته است. پرسش‌های تحقیق شامل خصوصیات فردی، خصوصیات زن و مرد ازدواج کرده و خصوصیات فرزندان اولیاء دو گروه نمونه از دانش‌آموزان دبیرستان دخترانه حضرت زینب منطقه ۱۵ و دانش‌آموزان دخترانه دبیرستان ماری مانوکیان منطقه ۶ آموزش و پرورش تهران است که به روش تجزیه و تحلیل کمی، نتایج آن حاصل شده است. یافته‌های کمی تحقیق نشان از ارتباط بین ازدواج‌های خویشاوندی و بروز ناهنجاری جسمی یا ذهنی در فرزندان این خانواده‌ها دارد؛ به طوری که هر چند خانواده‌های مسلمان و ارمنی از نظر اعتقادی دارای تمایزاتی هستند، اما فراوانی ازدواج‌های خویشاوندی در خانواده‌های مسلمان، نشان دهنده افزایش اختلال و ناهنجاری در فرزندان حاصل از ازدواج‌های فAMILI است.

واژگان کلیدی: ازدواج، خویشاوندی، خانواده، ازدواج فAMILI، بیماری‌های ژنتیکی

مقدمه

ازدواج مهمترین پیوندی است که بین دو فرد روی می‌دهد و سرآغاز شکل‌گیری کانون حمایتی-عاطفی است که در کیفیت زندگی افراد و نسل‌های بعدی نقشی مهم ایفا می‌کند. ازدواج در همه جوامع و ادیان یک نهاد مهم شمرده می‌شود و زندگی زناشویی موفق تقریباً برای همه افراد هدفی عمده و آرمانی به‌شمار می‌رود. اما چگونگی آغاز و شکل‌گیری روابط بین زوجین، می‌تواند آنان و فرزندان‌شان را تحت تأثیرات مثبت یا منفی قرار دهد.

همچنین تعیین محارم در ازدواج یکی از بنیانی‌ترین و مهمترین قوانین شرعی است. این قوانین در دو مذهب مسیحیت و اسلام تفاوت‌هایی با یکدیگر دارند؛ به‌طوری که از نظر تاریخی مذهب یهودی بر مذاهب مسیحی و اسلام تقدم دارد. بر طبق قوانین شرعی دین یهودی، خویشتن یا EGO با افرادی چون: پدر و مادر، جد و جده، خواهر و برادر، فرزندان و نوادگان نمی‌تواند ازدواج کند و دیگر افراد در حوزه محارم جای نمی‌گیرند و ازدواج با آنها مجاز است. مطابق قوانین شرعی دین اسلام، افزون بر محارم تعیین شده دین یهود، کسان دیگری همچون: عمو و عمه، خاله و دایی و فرزندان خواهران و برادران، شامل محارم می‌شوند. در دین مسیحیت نیز افزون بر محارم آورده شده در دین یهودی و اسلام، محارم دیگری شامل: فرزندان عمو و عمه و دایی و خاله را دربر می‌گیرد (مقصودی، ۱۳۸۶: ۱۳۹، ۱۴۰).

با توجه به شبکه محارم ادیان اشاره شده «میزان ازدواج‌های خویشاوندی در جوامع مختلف بسته به مذهب، فرهنگ و جغرافیای آن متفاوت است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که در حال حاضر در سراسر جهان بین یک تا پنج درصد ازدواج‌ها، از نوع خویشاوندی است و در تمام دنیا به‌خصوص در کشورهای پیشرفته، به غیر از کسانی که پیرو دین مسیحیت هستند، ازدواج فامیلی رواج دارد» (حفیظی و دیگران، ۱۳۹۱: ۱۱). همچنین مطالعات نشان می‌دهد که میزان شیوع ازدواج‌های خویشاوندی در جهان اسلام، به رغم اینکه هیچ آیه‌ای از قرآن کریم بر ازدواج خویشاوندی تأکید نمی‌کند، فراوان است (نک: نعمتی و اسدی، ۱۳۹۴: ۲).

در علم ژنتیک انسانی، به زوجی که یک یا دو جد مشترک داشته باشند، همخون گفته می‌شود. ازدواج با نزدیکان همخون مانند: دختر خاله، دختر عمو، پسرخاله و دایی‌زاده‌ها باعث می‌شود بیماری‌هایی که مستور یا پوشیده بوده و در نسل‌های گذشته ظاهر نشده است، در اثر پیوند و همخونی به احتمال قوی ظاهر و بارز شوند (به نقل از کاکابرایی و صیدی، ۱۳۹۱: ۱۶۲).

از این رو به دنبال ازدواج‌های فامیلی، نه تنها احتمال ابتلاء فرزندان به بیماری‌های ارثی ... افزایش می‌یابد، بلکه به دلیل احتمال جهش‌های ژنتیکی جدید، ... ممکن است، بیماری جدید ایجاد شود (حفیظی و دیگران، ۱۱). در حقیقت «ازدواج‌های فامیلی ریسک بروز اختلالات مربوط به ژن‌های اتوزمال مغلوب را بالا می‌برد و باعث افزایش خطر ناهنجاری‌های مادرزادی می‌شود» (Woods, 2006). جدول زیر نشان‌دهنده نسبت ژن‌های مشترک و درجه خویشاوندی اعضا با یکدیگر است که تفاوت آنها را مشخص می‌کند:

جدول درجه بندی خویشاوندی و نسبت زن های مشترک (به نقل از اکرامی، ۱۳۸۵: ۳۶۱)

درجه	اعضا	نسبت زنهای مشترک
درجه یک	پدر و مادر، فرزند، برادر و خواهر	۱/۲
درجه دو	عمو، عمه، دایی، خاله، برادرزاده و خواهرزاده	۱/۴
درجه سه	پسر عمو، دختر عمو، پسر خاله، دختر خاله، پسر دایی، دختر عمه، پسر عمه، دختر دایی (first cousin)	۱/۸
درجه چهار	نوه عمو، نوه عمه، دایی و نوه خاله (second cousin)	۱/۱۶
درجه پنج	نتیجه عمو، نتیجه عمه، نتیجه دایی و نتیجه خاله	۱/۳۲
درجه شش	ننیره عمو، ننیره عمه، ننیره دایی و ننیره خاله	۱/۶۴

مطالعاتی که ازدواج خویشاوندی را در ایران بررسی نموده اند، همچون گیونز و هیرشمن (۱۹۹۴)، عباسی شوازی و همکاران (۱۳۸۳)، سعادت و همکاران (۲۰۰۴)، عباسی شوازی و ترابی (۱۳۸۵) رواج بالای ازدواج خویشاوندی، ثبات نسبی آن طی دهه های اخیر و نیز بر-خورداری همسران خویشاوند از ویژگی های سنتی را نشان می دهد. مثلاً حاجی اسفندیاری و همکاران (۱۳۸۹) در پژوهشی که در شهر کرج انجام دادند، نشان دادند که ۳۱/۵ والدین کودکان استثنایی ازدواج های خویشاوندی داشته اند. شهری و همکاران (۱۳۸۹) نیز در بررسی ازدواج های فامیلی شهر اهواز ارتباط معنی داری بین ازدواج فامیلی و معلولیت کودکان یافتند.

در حال حاضر روند سریع شهرنشینی و نیز گسترش تحصیلات و نیز تفاوت های بین نسلی (والدین و فرزندان) می تواند در درک عمیق تر چگونگی دگرگونی ازدواج خویشاوندی در ایران و عوامل مرتبط با آن و نیز پیش گویی الگوهای احتمالی همسرگزینی در آینده به کار رود (عباسی شوازی و ترابی، ۱۳۸۵: ۱۱۹). بررسی ها حاکی از آن است که: «ازدواج های خویشاوندی در وراثت انسان بسیار با اهمیت اند و از آنجا که خویشاوندان نزدیک شانس بیشتری از غیرخویشاوندان برای داشتن زن های مشابه دارند، فرزندان حاصل از این نوع ازدواج ها زن های مشابه بیشتری را از فرزندان حاصل از ازدواج غیرخویشاوندی دارا خواهند بود. ... از این رو ممنوعیت و کم شدن ازدواج های خویشاوندی، شاید نتیجه مشاهدات فرزندان بیماری باشد که حاصل این نوع ازدواج هاست.» (سگری خانقاه، ۱۳۶۴: ۱۱۷).

هدف بررسی

هدف از این بررسی شناخت کیفیت های زیست شناختی، ازدواج و خویشاوندی میان دو گروه از خانواده های مسلمان و ارمنی است. از آنجا که خانواده های مسلمان و ارمنی از نظر اعتقادی دارای تمایزاتی هستند، شناخت مسائل اجتماعی - فرهنگی و ساخت ازدواج و

خویشاوندی آنها می‌تواند وضعیت فعلی آنها را در حالت ایستا نمایانگر باشد. از این منظر، در این بررسی، این دو گروه از چند جنبه مختلف همچون: ازدواج و خویشاوندی، مشاوره ازدواج و ناهنجاری‌های ژنتیکی ناشی از ازدواج خویشاوندی و معلولیت در فرزندان، مورد بررسی و بعضاً مقایسه قرار گرفته‌اند.

حوزه تحقیق و جامعه آماری

از میان دو گروه دانش‌آموزان دبیرستان دخترانه حضرت زینب منطقه ۱۵ آموزش و پرورش تهران و دانش‌آموزان دخترانه دبیرستان ماری مانوکیان منطقه ۶ آموزش و پرورش تهران، نمونه آماری شامل دو گروه ۷۰ نفره به صورت نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شده‌اند.

ابزار و روش تحقیق

بررسی حاضر از طریق پرسشنامه صورت گرفته است. این پرسشنامه شامل ۲۶ سؤال بوده است. پرسش‌های تحقیق شامل خصوصیات فردی: (سن، جنس، شغل، محل تولد) و خصوصیات ازدواج: (سن ازدواج، نسبت زن و شوهری، مشاوره با پزشک، محل ازدواج) و خصوصیات فرزندان: (تعداد فرزندان، فرزند فوت شده، علت فوت، فرزند معلول، علت معلولیت، فرزند دوقلو) است. همچنین در این بررسی از روش اسنادی و کتابخانه‌ای در کنار روش‌های تجزیه و تحلیل توصیفی با استفاده از درصد فراوانی و درصد فراوانی متراکم، جدول یک بعدی و نمودار جهت مقایسه دو گروه استفاده شده است.

مقایسه و توصیف اطلاعات

گروه‌های اجتماعی در جامعه دارای نقاط متفاوت اشتراک و افتراق می‌باشند. از نظر ساخت ازدواج نیز گروه‌ها تفاوت‌هایی با یکدیگر دارند؛ به طوری که در یک جامعه ایزوله ارمنی ساخت ازدواج با گروه‌های دیگر مذهبی مثل مسلمان دارای تفاوت‌هایی است. علاوه بر تفاوت ساختی که در این تمایز مسلکی موجود است. گروه‌ها و طبقات از نظر وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دارای دستورالعمل‌ها و اعتقادات متفاوتی هستند و این وضعیت‌ها سطح و کیفیت زندگی افراد و گروه‌ها را شکل می‌دهند.

از آنجا که تعیین محارم در ازدواج یکی از بنیانی‌ترین و مهمترین قوانین شرعی است، همانطور که در مقدمه گفته شد، این قوانین در دو مذهب مسیحیت و اسلام تفاوت‌هایی با یکدیگر دارند. یکی از این تفاوت‌ها مربوط به دایره همسرگزینی در میان افراد همخون و محارم بین این دو کیش است، و به خوبی می‌توان آثار و نتایج آن را در جمعیت‌های نمونه از جمله نمونه مورد بررسی مشاهده کرد. در زیر ابتدا خصوصیات فردی، سپس خصوصیات ازدواج و در نهایت خصوصیات فرزندان ناشی از ازدواج بین اولیاء دانش‌آموزان هر یک از دو گروه (مسلمان و ارمنی) توصیف می‌شود:

۱- مقایسه فاصله ازدواج به کیلومتر بین خانواده‌های دانش‌آموزان مسلمان و ارمنه در نمونه مورد بررسی

جدول ۱: فاصله ازدواج به کیلومتر در خانواده‌های دانش‌آموزان دبیرستان حضرت زینب

فاصله به کیلومتر	تعداد	درصد
۰	۴۳	۶۱
۰-۲۰۰	۹	۱۳
۲۰۰-۴۰۰	۹	۱۳
۴۰۰-۶۰۰	۳	۴
۶۰۰-۸۰۰	۲	۳
۸۰۰-۱۰۰۰	۲	۳
۱۰۰۰ - +	۲	۳
جمع	۷۰	۱۰۰

جدول ۲: فاصله ازدواج به کیلومتر در خانواده‌های دانش‌آموزان دبیرستان ماری مانوکیان

فاصله به کیلومتر	تعداد	درصد
۰	۴۷	۶۷
۰-۲۰۰	۱	۱/۵
۲۰۰-۴۰۰	۸	۱۲
۴۰۰-۶۰۰	۵	۷
۶۰۰-۸۰۰	۶	۸
۸۰۰-۱۰۰۰	۱	۱/۵
۱۰۰۰ - +	۲	۳
جمع	۷۰	۱۰۰

همانطور که در جدول مشاهده می‌گردد، فاصله ازدواج بین اولیاء دانش‌آموزان دبیرستانهای حضرت زینب و ماری مانوکیان تفاوت چندانی را نشان نمی‌دهد. به طوری که در جدول شماره ۱ مربوط به خانواده‌های مسلمان (۶۱٪) از اولیاء فاصله ازدواجی نداشته‌اند و همسرشان نیز در شهری که متولد شده‌اند، تولد یافته است. در مورد جامعه ارمنی نیز (۶۷٪) از اولیاء دارای فاصله ازدواجی (صفر) بوده‌اند. در مورد سایر اعداد نیز ارقام اختلاف چندان زیادی ندارند. در نتیجه با توجه به پراکندگی جامعه اقلیت ارمنه در شهرستانهای کشور، فاصله ازدواجی برای همسرگزینی افراد ارمنی با خانواده‌های مسلمان، چندان تفاوت بارزی را نشان نمی‌دهد.

۲- سن مادران دو جامعه آماری مورد بررسی به نسبت فراوانی

جدول شماره ۳: سن مادران دانش‌آموزان دبیرستان حضرت زینب

سن	فراوانی	درصد	درصد فراوانی تراکم
۳۱-۳۵	۹	۱۳	۱۳
۳۶-۴۰	۳۵	۵۰	۶۳
۴۱-۴۵	۱۳	۱۹	۸۲
۴۶-۵۰	۶	۸	۹۰
۵۱-۵۵	۲	۳	۹۳
۵۶-۶۰	۴	۶	۹۹
۶۱-۶۵	۱	۱	۱۰۰
جمع	۷۰	۱۰۰	

جدول شماره ۴: سن مادران دانش‌آموزان دبیرستان ماری مانوکیان

سن	فراوانی	درصد	درصد فراوانی تراکم
۳۱-۳۵	۹	۱۳	۱۳
۳۶-۴۰	۲۳	۳۳	۴۶
۴۱-۴۵	۲۳	۳۳	۷۹
۵۱-۵۵	۱۰	۱۴	۹۳
۵۶-۶۰	۴	۶	۹۹
۶۱-۶۵	۰	۰	
بدون جواب	۱	۱	۱۰۰
جمع	۷۰	۱۰۰	

جدول شماره ۳ و ۴ سن مادران دانش‌آموزان دو دبیرستان مورد بررسی را نشان می‌دهد. با مشاهده جدول، ملاحظه می‌گردد که (۸۲٪) از مادران جامعه آماری مسلمان و (۷۹٪) جامعه آماری ارمنی در گروه سنی بین ۳۵ تا ۴۵ سال قرار دارند. با توجه به اینکه در هنگام توزیع پرسشنامه نمونه‌های مورد بررسی از میان دانش‌آموزان سال چهارم دبیرستان انتخاب شده بود؛ در نتیجه با توجه به سن دانش‌آموزان، مادران دو جامعه مورد بررسی نیز از میانگین سنی مشابهی برخوردارند

جدول شماره ۵: سن پدران دانش‌آموزان دبیرستان حضرت زینب

سن	فراوانی	درصد	درصد فراوانی تراکم
۳۶-۴۰	۱	۱	۱
۴۱-۴۵	۲۳	۳۳	۳۴
۴۶-۵۰	۱۷	۲۴	۵۸
۵۱-۵۵	۱۴	۲۰	۷۸
۵۶-۶۰	۷	۱۰	۸۸
۶۱-۶۵	۲	۳	۹۱
۶۶-۷۰	۴	۶	۹۷
فوت شده	۲	۳	۱۰۰
جمع	۷۰	۱۰۰	

جدول شماره ۵ و ۶ سن پدران دانش‌آموزان دو دبیرستان مورد بررسی را نشان می‌دهد. مطابق این جداول، سن پدران دانش‌آموزان دبیرستان ماری مانوکیان، جوانتر از پدران دانش‌آموزان دبیرستان حضرت زینب است. به طوری که (۷۱٪) پدران جامعه ارمنی، سنشان تا ۵۰ سالگی می‌باشند، در حالی که تنها (۵۸٪) از پدران جامعه مسلمانان سنشان تا ۵۰ سالگی قرار دارند.

جدول شماره ۶: سن پدران دانش‌آموزان دبیرستان ماری مانوکیان

سن	فراوانی	درصد	درصد فراوانی تراکم
۴۰-۳۶	۱	۱	۱
۴۱-۴۵	۲۵	۳۶	۳۷
۴۶-۵۰	۲۴	۳۴	۷۱
۵۱-۵۵	۱۱	۱۶	۸۷
۵۶-۶۰	۶	۹	۹۶
۶۱-۶۵	۰	۰	
بی جواب	۲	۳	۹۹
فوت شده	۱	۱	۱۰۰
جمع	۷۰	۱۰۰	

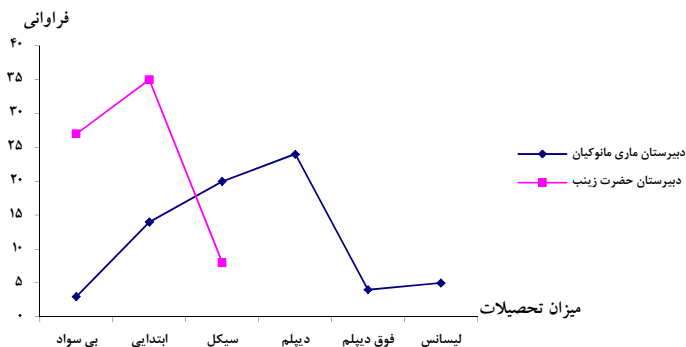
- مقایسه میزان تحصیلات مادران در دو جامعه آماری مورد بررسی

جدول ۷- میزان تحصیلات مادران دانش‌آموزان دبیرستان حضرت زینب

میزان تحصیلات	فراوانی	درصد
بی‌سواد	۲۷	۳۹
ابتدایی	۳۵	۵۰
سیکل	۸	۱۱
جمع	۷۰	۱۰۰

جدول ۸- میزان تحصیلات مادران دانش‌آموزان دبیرستان ماری مانوکیان

میزان تحصیلات	فراوانی	درصد
بی‌سواد	۳	۴
ابتدایی	۱۴	۲۰
سیکل	۲۰	۲۹
دیپلم	۲۴	۳۴
فوق دیپلم	۴	۶
لیسانس	۵	۷
جمع	۷۰	۱۰۰

نمودار شماره ۱: مقایسه میزان تحصیلات مادران دانش آموزان مسلمان و ارمنی مورد بررسی

همانگونه که در جداول ۷ و ۸ مشاهده می گردد (۳۹٪) از مادران جامعه آماری دانش آموزان مسلمان بی سواد و در مقابل تنها (۴٪) از مادران ارمنی جامعه آماری بی سواد هستند. علاوه بر سطح بالای بی سواد، در میان تحصیلات مادران دانش آموزان مسلمان، تحصیلات بالاتر از سیکل مشاهده نمی گردد (نمودار ۱). حال آنکه (۴۷٪) یا نیمی از مادران جامعه آماری ارمنی تحصیلات دیپلم و بالاتر از آن را دارا می باشند. سطح تحصیلات شاخصی است که می تواند بر روی سطح معیشت، تعداد فرزندان و وضعیت فرهنگی اجتماعی تأثیر داشته باشد.

– مقایسه میزان تحصیلات پدران در دو جامعه آماری مورد بررسی

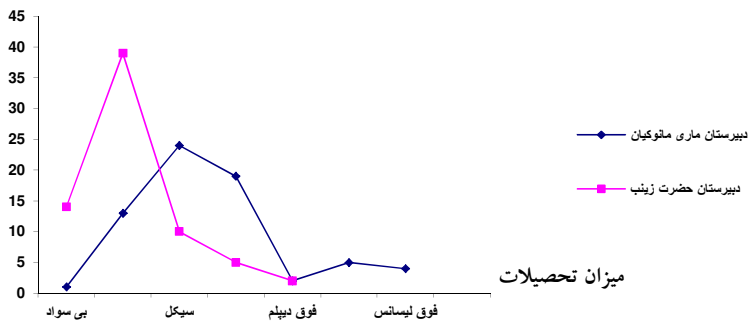
جدول ۹: میزان تحصیلات پدران دانش آموزان دبیرستان حضرت زینب

میزان تحصیلات	فراوانی	درصد
بی سواد	۱۴	۲۰
ابتدایی	۳۹	۵۶
سیکل	۱۰	۱۴
دیپلم	۵	۷
فوق دیپلم	۲	۳

جدول ۱۰- میزان تحصیلات پدران دانش‌آموزان دبیرستان ماری مانوکیان

میزان تحصیلات	فراوانی	درصد
بی‌سواد	۱	۱
ابتدایی	۱۳	۱۹
سیکل	۲۴	۳۴
دیپلم	۱۹	۲۷
فوق دیپلم	۲	۳
لیسانس	۵	۷
فوق لیسانس	۴	۶
بدون جواب	۲	۳
جمع	۷۰	۱۰۰

فراوانی

نمودار شماره ۲- مقایسه میزان تحصیلات پدران دانش‌آموزان مسلمان و ارمنی مورد بررسی

همانطور که از جداول شماره ۹ و ۱۰ مشاهده می‌شود، میزان بی‌سوادی بین پدران دانش‌آموزان مسلمان بسیار شایع‌تر از پدران دانش‌آموزان ارمنی است. بطوریکه ارقام (۰.۱) را در مقابل (۰.۲۰) نشان می‌دهد. همچنین اگر پایین‌ترین مدرک معتبر در جامعه را دیپلم در نظر بگیریم، باز اختلاف زیادی بین دو جامعه مشاهده می‌گردد و ارقام (۰.۷) را در مقابل (۰.۲۷) نشان می‌دهد. از نظر تحصیلات عالی (۰.۱۴) از پدران ارمنی دارای مدارج عالی تحصیلی (لیسانس و فوق لیسانس) هستند، در حالی که تنها (۰.۳) پدران مسلمان جامعه آماری مورد بررسی در سطح فوق دیپلم دارای مدارج عالی هستند.

۶- شغل مادران در دو جامعه آماری مورد بررسی

جدول ۱۱: شغل مادران دانش آموزان دبیرستان حضرت زینب

درصد	فراوانی	شغل
۹۸/۵	۶۹	خانه‌دار
۱/۵	۱	معلم
۱۰۰	۷۰	جمع

جدول ۱۲: شغل مادران دانش آموزان دبیرستان ماری مانوکیان

درصد	فراوانی	شغل
۹۱	۶۳	خانه‌دار
۶	۴	کارمند
۱	۱	معلم
۱	۱	آرایشگر
۱	۱	بی‌جواب
۱۰۰	۷۰	جمع

همانطور که در جداول شماره ۱۱ و ۱۲ مشاهده می‌شود، در هر دو جامعه آماری مسلمان و ارامنی، اکثریت مادران دانش آموزان خانه‌دار می‌باشند. خانه‌دار بودن مادران در جامعه مسلمانان را می‌توان یکی به دلیل تحصیلات پایین (جدول شماره ۷) دانست و دیگری به عنوان محدودیت‌ها و اعتقاداتی که نسبت به عدم کار زن در بیرون از خانه وجود دارد. در جامعه آماری ارامنه نیز مادران با وجود آنکه از نظر تحصیلات نسبت به جامعه دیگر بالاتر هستند، با این وجود تنها (۸٪) از آنان شاغل می‌باشند.

۷- شغل پدران در دو جامعه آماری مورد بررسی

جدول ۱۳- شغل پدران دانش‌آموزان دبیرستان حضرت زینب

درصد	فراوانی	شغل
۲۳	۱۶	کارمند
۲۰	۱۴	کارگر
۳۷	۲۶	آزاد
۶	۴	کار ساختمانی
۸	۶	کارمند بازنشسته
۶	۴	بدون جواب
۱۰۰	۷۰	جمع

جدول ۱۴- شغل پدران دانش‌آموزان دبیرستان ماری مانوکیان

درصد	فراوانی	شغل
۱۶	۱۱	کارمند
۶	۴	کارگر
۲۸	۲۰	آزاد
۱۹	۱۳	کار ساختمانی
۲۷	۱۹	کار فنی
۴	۳	بدون جواب
۱۰۰	۷۰	جمع

جداول شماره ۱۳ و ۱۴، نشان‌دهنده شغل پدران دانش‌آموزان مسلمان و ارمنی در دو جامعه آماری مورد بررسی است. از آنجایی که طبق جداول شماره ۹ و ۱۰ سطح تحصیلات پدران در دو گروه مورد بررسی، دارای تمایز بود، در تقسیم‌بندی جدول بالا نیز مشاغل پدران دانش‌آموزان مسلمان و ارمنی از یک سطح یکسانی برخوردار نیستند. مثلاً در ردیف کار کارمندی، پدران دانش‌آموزان ارمنی از جایگاه شغلی بهتری (به دلیل تحصیلات بالاتر) برخوردارند. همچنین (۱۴٪) پدران مسلمان و (۴٪) پدران ارمنی به کارگری مشغولند. کار ساختمانی در این جدول شامل نقاشی، آهنگری، نجاری، بنایی و معماری است. کار فنی نیز شامل مکانیکی، تراشکاری، مهندسی تأسیسات، تعمیرکار و سیم‌پیچ است که (۲۷٪) از افراد گروه پدران ارمنی به آن مشغولند. در ردیف بدون جواب، پاسخ‌ها دال بر فوت شدن سرپرست خانواده دارد.

سن ازدواج اولیاء دانش آموزان در دو جامعه مورد بررسی

جدول ۱۵- سن ازدواج اولیاء دانش آموزان دبیرستان حضرت زینب

پدران		مادران		گروه سنی به سال
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
		۲	۱	۹
		۶	۴	۱۲
		۱۳	۹	۱۳
		۱۱	۸	۱۴
		۱۵	۱۱	۱۵
		۱۵	۱۱	۱۶
		۱۳	۹	۱۷
۳	۲	۱۰	۷	۱۸
۲	۱	۸	۶	۱۹
۱۳	۹	۳	۲	۲۰
۱۱	۸	۲	۱	۲۱
۶	۴			۲۲
۸	۶			۲۳
۱۱	۸			۲۴
۱۳	۹			۲۵
۷	۵			۲۶
۷	۵			۲۷
۴	۳			۲۸
				۲۹
۷	۵			۳۰
۲	۱			۳۱
۲	۱	۲	۱	۳۲
۲	۱			۳۳
				۳۴
۱	۱			۳۵
۱	۱			۴۶
۱۰۰	۷۰	۱۰۰	۷۰	جمع

جدول ۱۶- سن ازدواج اولیاء دانش آموزان دبیرستان ماری مانوکیان

پدران		مادران		گروه سنی به سال
تعداد	درصد	تعداد	درصد	
		۲	۱	۱۵
		۶	۴	۱۶
		۸	۶	۱۷
۲	۱	۱۳	۹	۱۸
		۴	۳	۱۹
		۱۳	۹	۲۰
۶	۴	۱۱	۸	۲۱
۲	۱	۴	۳	۲۲
۴	۳	۸	۶	۲۳
۹	۷	۱۳	۹	۲۴
۱۰	۷	۹	۷	۲۵
۱۰	۷	۳	۲	۲۶
۱۰	۷	۲	۱	۲۷
۱۴	۱۱	۲	۱	۲۸
۱۰	۷			۲۹
۱۱	۸			۳۰
۲	۱			۳۱
۳	۲			۳۲
				۳۳
				۳۴
۲	۱	۲	۱	۳۵
۲	۱			۳۶
				۳۷
				۳۸
۲	۱			۳۹
۲	۱			۴۰
۱۰۰	۷۰	۱۰۰	۷۰	جمع

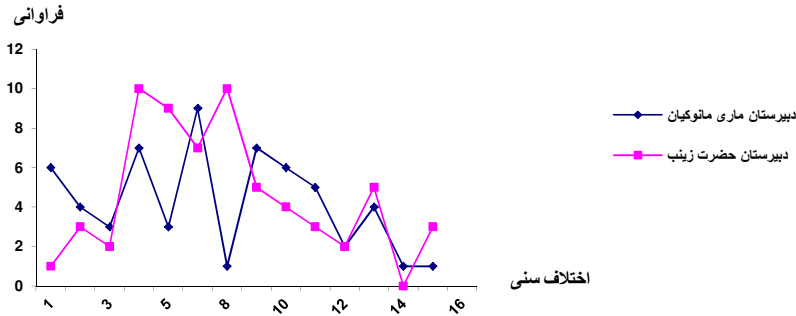
۸- مقایسه اختلاف سن مادران و پدران هنگام ازدواج در دو جامعه مورد بررسی

جدول ۱۷- اختلاف سن اولیاء دانش آموزان دبیرستان حضرت زینب

اختلاف سنی به سال	فراوانی	درصد	درصد فراوانی متراکم
۲	۱	۲	۲
۳	۳	۴	۶
۴	۲	۳	۹
۵	۱۰	۱۴	۲۳
۶	۹	۱۳	۳۶
۷	۶	۸	۴۴
۸	۷	۱۰	۵۴
۹	۱۰	۱۵	۶۹
۱۰	۵	۷	۷۶
۱۱	۴	۶	۸۲
۱۲	۳	۴	۸۶
۱۳	۲	۳	۸۹
۱۴	۵	۷	۹۶
۱۵	۰	۰	۹۶
۱۶	۳	۴	۱۰۰

جدول ۱۸- اختلاف سن اولیاء دانش آموزان دبیرستان ماری مانوکیان

اختلاف سنی به سال	فراوانی	درصد	درصد فراوانی متراکم
۰	۶	۸	۸
۱	۴	۶	۱۴
۲	۳	۴	۱۸
۳	۷	۱۰	۲۸
۴	۳	۴	۳۲
۵	۱۱	۱۵	۴۷
۶	۹	۱۳	۶۰
۷	۱	۲	۶۲
۸	۷	۱۰	۷۲
۹	۶	۸	۸۰
۱۰	۵	۷	۸۷
۱۱	۲	۳	۹۰
۱۲	۴	۶	۹۶
۱۳	۱	۲	۹۸
۱۴	۱	۲	۱۰۰

نمودار ۳: مقایسه اختلاف سنی اولیاء دانش‌آموزان مسلمان و ارمنی مورد بررسی

در جداول شماره ۱۵ و ۱۶ سن ازدواج اولیاء دانش‌آموزان دبیرستانهای مورد بررسی، نشان داده شده است. در میان مادران دانش‌آموزان مسلمان، کمترین سن ازدواج ۹ سال می‌باشد، در حالی که در میان مادران دانش‌آموزان ارمنی ۱۵ سال حداقل سن ازدواج است. بالاترین فراوانی در گروه مادران مسلمان ۱۵ و ۱۶ سال و در میان مادران ارمنی به ترتیب ۱۸ و ۲۰ و ۲۴ سال می‌باشد. در میان پدران دانش‌آموزان مسلمان و ارمنی نیز ۱۸ سال کمترین سن ازدواج بوده است، اما بالاترین فراوانی سن ازدواج در میان پدران مسلمان ۲۱ و ۲۴ سال و در میان پدران ارمنی ۲۸ سال بوده است. از نظر اختلاف سنی (جداول ۱۷ و ۱۸) در حدود (۸٪) از پدران و مادران ارمنی اختلاف سنی هنگام ازدواج نداشته‌اند. بالاترین اختلاف سنی یک نفر با ۱۴ سال و بیشترین تراکم در ۵ سال میان (۱۵٪) از اولیاء دانش‌آموزان ارمنی بوده است. در میان اولیاء دانش‌آموزان مسلمان، بالاترین اختلاف سنی ۱۶ سال (۴٪) و بیشترین تراکم به میزان ۹ سال در میان (۱۵٪) از اولیاء آنها بوده است.

۱۰- فراوانی ازدواج‌های خویشاوندی و غیرخویشاوندی در دو جامعه آماری مورد

بررسی

جدول شماره ۱۹: تعداد ازدواج های خویشاوندی و غیر خویشاوندی نزد اولیاء دانش آموزان دبیرستان حضرت زینب

		غیر خویشاوند		اقوام دور		خویشاوند					
						پسرعمو - دخترعمو		پسرعمه - دختر دایی		دخترخاله - پسرخاله	
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
		۵۷	۴۰	۳۴	۲۴	۶	۴	۱/۵	۱	۱/۵	۱
۷۰	جمع		۴۰		۲۴		۴		۱		۱
۱۰۰	درصد	۵۷		۳۴		۶		۱/۵		۱/۵	

جدول شماره ۲۰: تعداد ازدواج های خویشاوندی و غیر خویشاوندی نزد اولیاء دانش آموزان دبیرستان مانوکیان

		غیر خویشاوند		اقوام دور		خویشاوند	
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
				۹۴	۶۶	۶	۴
۷۰	جمع		۶۶		۴		.
۱۰۰	درصد	۹۴		۶			

همانطور که از جدول شماره ۲۰ برمی آید، به خاطر ممنوعیت های ازدواج که در دین مسیحیت برای ازدواج های خویشاوندی درجه یک نسبت به پیروان این دین وضع شده است، ازدواج های خویشاوندی در میان ارامنه به چشم نمی خورد. حال آنکه به خاطر عدم ممنوعیت این نوع ازدواج میان مسلمانان (جدول ۱۹) حدود (۹٪) از اولیاء جامعه آماری مسلمان نسبت خویشاوندی درجه یک دارند. ضمناً (۹۴٪) از ازدواج های اولیاء ارامنه به صورت غیر خویشاوند می باشد.

۴- مشاوره اولیاء با پزشک قبل از ازدواج در دو جامعه آماری مورد بررسی

جدول ۲۱: مشاوره اولیاء دانش آموزان دبیرستان حضرت زینب با پزشک قبل از ازدواج

مشاوره با پزشک	فراوانی	درصد
بلی	۷	۱۰
خیر	۶۳	۹۰
جمع	۷۰	۱۰۰

جدول ۲۲: مشاوره اولیاء دانش آموزان دبیرستان ماری مانوکیان با پزشک قبل از ازدواج

مشاوره با پزشک	فراوانی	درصد
بلی	۳۷	۵۳
خیر	۳۳	۴۷
جمع	۷۰	۱۰۰

همانطور که مشاهده می شود، طبق جدول شماره ۲۱، تنها (۱۰٪) از اولیاء دانش آموزان مسلمان قبل از ازدواج با پزشک مشورت داشته اند. در حالی که طبق جدول شماره ۲۲، حدود (۵۳٪) یا بیش از نیمی از اولیاء دانش آموزان ارمنی، قبل از ازدواج مشاوره پزشکی داشته اند. شاید میزان تحصیلات و طبقه اجتماعی خانواده ها در مشاوره با پزشک هنگام ازدواج مؤثر بوده است.

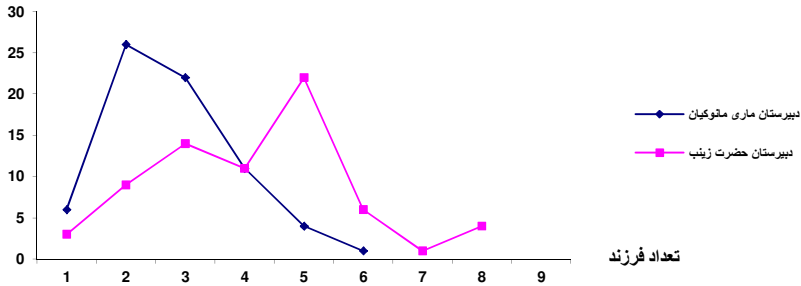
۱۲- تعداد فرزندان خانواده های دانش آموزان دو جامعه آماری مورد بررسی

جدول ۲۳ - تعداد فرزندان خانواده دانش آموزان دبیرستان حضرت زینب

تعداد فرزندان	فراوانی	درصد	درصد فراوانی تراکم
۲ نفر	۳	۴	۴
۳	۹	۱۳	۱۴
۴	۱۴	۲۰	۳۷
۵	۱۱	۱۶	۵۳
۶	۲۲	۳۱	۸۴
۷	۶	۹	۹۳
۸	۱	۱	۹۴
۹	۴	۶	۱۰۰
جمع	۷۰	۱۰۰	

جدول ۲۴ - تعداد فرزندان خانواده دانش آموزان دبیرستان ماری مانوکیان

تعداد فرزندان	فراوانی	درصد	درصد فراوانی تراکم
۱ نفر	۶	۹	۹
۲	۲۶	۳۷	۴۶
۳	۲۲	۳۱	۷۷
۴	۱۱	۱۶	۹۳
۵	۴	۶	۹۹
۷	۱	۱	۱۰۰
جمع	۷۰	۱۰۰	

نمودار ۴ : مقایسه تعداد فرزندان خانواده دانش آموزان مسلمان و ارمنی در دو جامعه مورد بررسی

در جداول ۲۳ و ۲۴ و نمودار شماره ۴، به خوبی تعداد فرزندان دو جامعه مورد بررسی مشاهده می گردد. در خانواده دانش آموزان مسلمانان داشتن ۵ و ۶ فرزند با (۴۶٪) بیشترین فراوانی را نشان می دهد. ولی در خانواده دانش آموزان ارامنه (۷۷٪) خانواده ها بین ۲ تا ۳ فرزند دارند. می توان گفت سطح تحصیلات، سن ازدواج و وضعیت اقتصادی اجتماعی و فرهنگی در تعداد فرزندان خانواده ها تأثیرگذار است.

۱۳- تعداد فرزندان (به تفکیک جنس) و نسبت جنسی در خانواده دانش آموزان دو جامعه مورد بررسی

جدول ۲۵: فرزندان (به تفکیک جنس) و نسبت جنسی در خانواده دانش آموزان دیبرستان حضرت زینب

		تعداد	جنس
		۱۵۵	پسر
		۲۰۷	دختر
نسبت جنسی	۰/۷	۳۶۲	جمع

جدول ۲۶: فرزندان (به تفکیک جنس) و نسبت جنسی در خانواده دانش‌آموزان دبیرستان ماری مانوکیان

		جنس	تعداد
		پسر	۶۶
		دختر	۱۲۸
نسبت جنسی	۰/۵	جمع	۱۹۴

در جداول شماره ۲۵ و ۲۶ تعداد فرزندان خانواده‌های دانش‌آموزان مسلمان و ارامنی جامعه آماری به تفکیک جنس نشان داده شده است. همچنین در این جدول، نسبت جنسی فرزندان این دو جامعه آماری معین گشته است. طبق جدول، در خانواده دانش‌آموزان مسلمانان در مقابل هر ۱۰۰ پسر ۱۰۷ دختر تولد یافته است (نسبت جنسی = ۰/۷) و در مقابل، در جامعه خانواده دانش‌آموزان ارامنی در مقابل هر ۱۰۰ پسر ۱۰۵ دختر متولد شده‌اند (نسبت جنسی = ۰/۵).

۱۴- تعداد و علت فوت فرزندان در خانواده دانش‌آموزان دو جامعه مورد بررسی

جدول ۲۷: فرزند فوت شده در خانواده‌های دانش‌آموزان دبیرستان حضرت زینب

فرزند فوت شده	تعداد	درصد
بلی	۲۲	۳۱
خیر	۴۸	۶۹
جمع	۷۰	۱۰۰

جدول ۲۸: علت، سن و نسبت پدر و مادر فرزندان فوت شده در خانواده های دانش آموزان دبیرستان حضرت زینب

ردیف	نسبت پدر و مادر	سن فرزند فوت شده	دلیل فوت
۱	اقوام دور	۳/۵ ساله ۴/۵	سیل
۲	غیرخویشاوند	۱۵ روزه ۱۵ روزه ۴ ماهه	دوقلو ناقص دیفتری
۳	غیرخویشاوند	۷ ساله ۵ ساله ۲ ساله	عنوان نشده سوختگی چشم درد - نبود پزشک
۴	غیرخویشاوند	۱/۵ ساله	سینه پهلو
۵	غیرخویشاوند	۴ ساله	تصادف
۶	پسرعمو، دخترعمو	۱۱ ساله	معلولیت ذهنی جسمی، کوچک بودن قفسه سینه
۷	غیرخویشاوند	هنگام زایمان	نبودن ماما
۸	اقوام دور	۴ ماهه	سرماخوردگی
۹	اقوام دور	بدو تولد	یرقان
۱۰	اقوام دور	عنوان نشده // بدو تولد	خروسک سوختگی نارس بودن
۱۱	غیرخویشاوند	بدو تولد	نبودن پزشک
۱۲	غیرخویشاوند	۵ روزه ۶ ساله	نارس بودن آمیبول اشتباهی
۱۳	غیرخویشاوند	بدو تولد	پاره شدن بندناف
۱۴	اقوام دور	۲ ماهه ۹ ماهه ۱۶ ساله	خفگی اسهال و استفراغ سرطان خون
۱۵	اقوام دور	۲۱ ساله	تصادف
۱۶	اقوام دور	۱۷ روزه ۷ ماه	اسهال بیماری قلبی
۱۷	غیرخویشاوند	۱۰ ماهه	خروسک
۱۹	دخترخاله پسرخاله	۴/۵ ساله ۱۱ ساله	سوختگی بیماری قلبی
۲۰	اقوام دور	بدو تولد	یرقان
۲۱	اقوام دور	۵ ساله	سرخک
۲۲	غیرخویشاوند	۴ ماهه ۷ ساله ۲ ماهه	سینه پهلو سرطان ذات الریه
	جمع	۳۶ نفر	

جدول ۲۹: فرزند فوت شده در خانواده‌های دانش‌آموزان دبیرستان ماری مانوکیان

فرزند فوت شده	تعداد	درصد
بلی	۲	۳
خیر	۶۸	۹۷
جمع	۷۰	۱۰۰

جدول ۳۰: علت، سن و نسبت پدر و مادر فرزندان فوت شده در خانواده‌های دانش‌آموزان دبیرستان ماری مانوکیان

ردیف	نسبت پدر و مادر	سن فرزند فوت شده	دلیل فوت
۱	غیرخویشاوند	۹ ماهه	آسم
۲	غیرخویشاوند	عنوان نشده	عنوان نشده
	جمع	۲	

در جداول ۲۷ و ۲۸ تعداد فرزندان فوت شده در خانواده‌های دانش‌آموزان مسلمان و ارمنی جامعه مورد بررسی مشاهده می‌گردد. طبق جدول (۳۱٪) از خانواده دانش‌آموزان مسلمان، حداقل یک مورد فرزند فوت شده داشته‌اند. اما در خانواده دانش‌آموزان ارمنی تنها (۳٪) فرزند فوت شده داشته‌اند. به علاوه طبق جداول ۲۹ و ۳۰ که مربوط به علت فوت این فرزندان است، علت فوت فرزندان در خانواده دانش‌آموزان مسلمان، گاه حادثه و گاه به صورت بیماری و تعدادی نیز در بدو تولد و به خاطر نبودن بهداشت و پزشک بوده است. در خانواده دانش‌آموزان ارمنی دو مورد فرزند فوت شده مشخص است، که یکی ناشی از بیماری آسم و دیگری عنوان نشده است. شاید سطح بهداشت، تحصیلات و وضعیت اقتصادی و محیطی را بتوان از عواملی دانست که در نوع مرگ و میرهای عنوان شده در جامعه‌های مورد نظر بی‌تأثیر نبوده است.

۱۵- تعداد و علت معلولیت فرزند در خانواده دانش‌آموزان دو جامعه مورد بررسی

جدول ۳۱: فرزند معلول در خانواده‌های دانش‌آموزان جدول ۳۲: فرزند معلول در خانواده‌های دانش‌آموزان دبیرستان حضرت زینب دبیرستان ماری مانوکیان

فرزند معلول	تعداد	درصد
بلی	۱	۱/۵
خیر	۶۹	۹۸/۵

فرزند معلول	تعداد	درصد
بلی	۴	۶
خیر	۶۶	۹۴

جدول ۳۳: علت، نوع، سن و نسبت پدر و مادر فرزندان معلول در خانواده های دانش آموزان دبیرستان حضرت زینب

ردیف	نسبت پدر و مادر	سن فرزند معلول	علت معلولیت	نوع معلولیت
۱	پسرعمو و دخترعمو	۱۲ ساله	ژنتیکی - فنیل آمین خون	ذهنی
۲	غیرخویشاوند	۸ ساله	مصرف دارو در هنگام بارداری مادر	ذهنی
۳	اقوام دور	۲۳ ساله	نزدن واکسن فلج	جسمی
۴	پسرعمو دخترعمو	۱۶ ساله	عنوان نشده	جسمی
جمع		۴		

جدول ۳۴: علت، نوع، سن و نسبت پدر و مادر فرزندان معلول در خانواده های دانش آموزان دبیرستان ماری مانوکیان

ردیف	نسبت پدر و مادر	سن فرزند معلول	علت معلولیت	نوع معلولیت
۱	غیر خویشاوند	۸ ساله	کروموزومی	جسمی ذهنی
جمع		۱		

همانطور که از جداول ۳۱ و ۳۲ برمی آید، هر دو جامعه آماری دارای فرزند معلول می باشند. در جداول شماره ۳۳ و ۳۴، علت این معلولیت ها مشاهده شده است. به طوری که ملاحظه می شود، در خانواده دانش آموزان مسلمان، دو مورد ازدواج خویشاوندی درجه ۱ (دخترعمو پسرعمو) وجود دارد که هر دو دارای فرزندان معلول می باشند. سوابق تحقیقاتی نشان می دهد، که «عقب ماندگی ذهنی و معلولیت های مادر زادی و اختلالات متابولیکی در والدینی که ازدواج مضاعف دارند (یعنی هم دختر خاله، پسرخاله یا پسرعمو و دختر عمو هستند) بیشتر است» (واوونارایانان، ۱۹۷۶، به نقل از حاجی اسفندیاری و دیگران، ۱۷۷). همچنین یک مورد ازدواج غیر خویشاوند و یک مورد نیز ازدواج با اقوام دور نیز در جامعه دانش آموزان مسلمان، موجب معلولیت فرزند شده است. در جامعه دانش آموزان ارمی، میزان معلولیت فرزند یک مورد است که از ازدواج پدر و مادر با نسبت غیرخویشاوند به وجود آمده است.

۱۶- دارا بودن فرزندان دوقلو در خانواده‌های دانش‌آموزان دو جامعه آماری مورد بررسی

جدول ۳۵: داشتن فرزند دوقلو در خانواده دانش‌آموزان دبیرستان حضرت زینب

فرزند دوقلو داشتن	تعداد	درصد
بلی	۱	۱/۵
خیر	۶۹	۹۸/۵
جمع	۷۰	۱۰۰

جدول ۳۶: داشتن فرزند دوقلو در خانواده دبیرستان ماری مانوکیان

فرزند دو قلو داشتن	تعداد	درصد
بلی	۰	۰
خیر	۷۰	۱۰۰
جمع	۷۰	۱۰۰

جدول ۳۷- نسبت پدر و مادر و جنس فرزند دوقلو متولد شده در خانواده دانش‌آموزان دبیرستان حضرت زینب

ردیف	تعداد فرزندان در حال حاضر	نسبت پدر و مادر	جنس فرزندان دوقلو
۱	۵ فرزند	غیر خویشاوند	دختر و پسر (پسر فوت شده است)
جمع			۱

همانطور که از جداول شماره ۳۵ و ۳۶ پیداست، در خانواده دانش‌آموزان آرامنه هیچ مورد فرزند دوقلو متولد نشده است، اما در خانواده دانش‌آموزان مسلمان مورد بررسی، یک مورد تولد دوقلو بوده است که طبق جدول شماره ۳۷، پدر و مادر مسلمان دارای نسبت غیرخویشاوندی بوده و یکی از فرزندان دوقلو نیز فوت شده است.

خلاصه و نتیجه گیری:

بررسی حاضر بر روی دو گروه از اولیاء دانش‌آموزان دختر دبیرستان حضرت زینب و ماری مانوکیان با هدف شناخت کیفیت‌های زیست‌شناختی و رابطه ازدواج و خویشاوندی با بیماری احتمالی فرزندان حاصل از این نوع ازدواج، صورت گرفته است. یافته‌های بررسی نشان می‌دهد،

که از نظر کمی، ازدواج‌های خویشاوندی که در آن رابطه خونی بین پدر و مادر وجود دارد؛ احتمال تولد کودکانی را که دارای بیماری‌هایی همچون بیماری‌های ژنتیکی داشته باشند، زیاد می‌کند. این احتمال با تعیین محارم در ازدواج که یکی از بنیانی‌ترین و مهمترین قوانین شرعی است، و تفاوت‌هایی که در دو مذهب اسلام و مسیحیت وجود دارد، مشاهده می‌شود.

نتایج حاصل نشان می‌دهد، که به‌خاطر ممنوعیت‌های ازدواج که در دین مسیحیت برای ازدواج‌های خویشاوندی درجه یک نسبت به پیروان این دین وضع شده است، ازدواج‌های خویشاوندی در میان ارمنه به چشم نمی‌خورد. حال آنکه به‌خاطر عدم ممنوعیت این نوع ازدواج، ناهنجاری‌های ناشی از ازدواج‌های فامیلی در میان اولیاء جامعه آماری مسلمان به میزان (۹٪) مشاهده می‌شود که رابطه خویشاوندی درجه یک دارند.

همچنین تنها (۱۰٪) از اولیاء دانش‌آموزان مسلمان قبل از ازدواج با پزشک مشورت داشته‌اند. در حالی که حدود (۵۳٪) یا بیش از نیمی از اولیاء دانش‌آموزان ارمنی، قبل از ازدواج مشاوره پزشکی داشته‌اند که ممکن است، میزان تحصیلات و طبقه اجتماعی خانواده‌ها در مشاوره با پزشک هنگام ازدواج مؤثر بوده است.

از سوی دیگر هر دو جامعه آماری دارای فرزند معلول می‌باشند. در خانواده دانش‌آموزان مسلمان دو مورد ازدواج‌های خویشاوندی درجه یک (دخترعمو پسرعمو) وجود دارد که هر دو دارای فرزندان معلول می‌باشند. همچنین یک مورد ازدواج غیرخویشاوند و یک مورد ازدواج با اقوام دور نیز در جامعه مسلمان موجب معلولیت فرزند شده است. در جامعه ارمنی میزان معلولیت فرزند یک مورد است که از ازدواج پدر و مادر با نسبت غیرخویشاوند بوجود آمده است.

پیشینه بررسی‌های انجام شده قبلی نیز نشان می‌دهد، که شیوع گسترده ازدواج‌های خویشاوندی و معلولیت‌های احتمالی حاصل از آن، ازدواج‌های خویشاوندی را به‌عنوان یک مسئله مهم اجتماعی مطرح کرده است.

بی تردید برای حل این مسئله، ارائه بهترین و کم هزینه‌ترین مداخله که پیشگیری‌های اولیه است، کارآمدی دارد. در ابعاد پیشگیری اولیه در زمینه اجتماعی، متأسفانه یک باور رایج غلط فرهنگی و عرفی در ایران وجود دارد که «عقد دختر عمو و پسر عمو در آسمانها بسته شده». این باور، به رغم تأکید پیامبر اسلام مبنی بر اینکه از ازدواج با اقوام نزدیک پرهیز کنید که به ناتوانی و ضعف فرزندان منجر می‌شود (نک: فیومی، ۱۳۷۲: ۳۶۶/۲)؛ انگیزه غلطی برای این اقدام فراهم می‌آورد. در این راستا نقش صدا و سیما در آگاهی بخشی به عموم مردم اهمیت می‌یابد. حتی تدوین محتوای آموزشی در کتاب‌های درسی سالهای آخر دبیرستان، توسط وزارت آموزش و پرورش و همچنین طرح موضوع در دروس دوره دانشگاه نیز مفید است. و بالاخره آنکه انجام مشاوره‌های قبل از ازدواج، همچنین مشاوره‌های ژنتیکی قبل از فرایند بارداری و انجام آزمایش‌های خون بعد از تولد، در پیشگیری از ناهنجاری‌ها و بالا بردن کیفیت زیستی زندگی، می‌تواند اعمالی پیشگیرانه برای جلوگیری از این نوع معضلات خانوادگی و اجتماعی باشد.

منابع:

- اکرامی، سید محمد (۱۳۸۵)، «ازدواج فامیلی از دیدگاه مشاوره ژنتیک و عقاید»، *مجله بیماری‌های کودکان ایران*، دوره ۱۶، شماره ۳، پاییز، صص ۳۶۵-۳۵۹
- حاجی اسفندیاری، لیلی و دیگران (۱۳۸۹)، «مقایسه فراوانی ازدواج‌های ششگانه خویشاوندی و غیرخویشاوندی در والدین کودکان استثنایی و عادی»، *پژوهش در حیطه کودکان استثنایی*، سال دهم، شماره ۲، صص ۱۸۳-۱۷۵
- حقیقی، لیلی، قدسی، کاظم، قاسمی، مرضیه (۱۳۹۱)، «بررسی همراهی ازدواج فامیلی و بروز معلولیت‌های جسمی- حرکتی»، *مجله زنان، مامایی و نازایی ایران*، دوره پانزدهم، شماره سیزدهم، صص ۱۵-۱۰
- شهری، پروین، نمدمالان، معصومه و دیگران (۱۳۸۹)، «مطالعه موردی - میزان شیوع ازدواج فامیلی در والدین کودکان استثنایی و عادی شهر اهواز»، *دوماهنامه مجله علمی پزشکی جندی شاپور اهواز*، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، پیاپی ۵، صص ۴۸۲-۴۷۴
- عباسی شوازی، محمدجلال و دیگران (۱۳۸۳)، «تحولات باروری در ایران»، تهران: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- عباسی شوازی، محمدجلال، ترابی، فاطمه (۱۳۸۵)، «تفاوت بین‌نسلی ازدواج خویشاوندی در ایران»، *مجله جامعه شناسی ایران*، دوره هفتم، شماره ۴، زمستان، صص ۱۴۵-۱۱۹
- عسگری خانقاه، اصغر، شریف‌کمالی، محمد (۱۳۶۴)، *مقدمه‌ای بر انسان‌شناسی زیستی*، جلد اول، چاپ اول، انتشارات قدس
- فیومی، احمدبن محمدبن علی (۱۳۷۲/۱۴۱۴ق)، *المصباح المنیر فی غریب الشرح الکبیر للرافعی*، قم: دارالهیجره
- کاکابرابی، کیوان، صیدی، مریم (۱۳۹۱)، «بررسی و مقایسه فراوانی ازدواج‌های خویشاوندی و غیر خویشاوندی در والدین کودکان استثنایی و عادی»، *مجله تخصصی پژوهش و سلامت*، مرکز تحقیقات توسعه اجتماعی و ارتقای سلامت گناباد، دوره ۲، شماره ۱، بهار و تابستان، صص ۱۶۷-۱۶۲
- مقصودی، منیژه (۱۳۸۶)، *انسان شناسی خانواده و خویشاوندی*، تهران: شیرازه
- نعمتی، شهرروز، اسدی، محمدمهدی (۱۳۹۴)، «شیوع ازدواج‌های خویشاوندی در والدین کودکان کم توان ذهنی و عادی و رابطه آن با کم‌توانی ذهنی»، *مجله مطالعات ناتوانی*، دوره ۵، شماره ۱۱، صص ۵-۱
- Given, B. P. and C. Hirshman (1994). "Modernization and Consanguineous Marriage in Iran", *Journal of Marriage and the Family*, 56 (November): 820-834
- Saadat M, Ansari-Lari M, Farhud DD (2004). "Consanguineous Marriage in Iran", *Annals of Human Biology*, Mar-Apr; 31(2): 263-269.
- Woods CG, Cox J, Springell K, Hamshire R (2006) "Quantification of homozygosity in consanguineous individuals with autosomal recessive disease"; *The American Journal Human Genetics* ;75:889-896.